

ABSTRACT

Oleg Kyrbatiiev, Ellina Pozdniakova-Kyrbatiieva. Qualifying features of the import, manufacture, sale and distribution of pornographic objects.

The article addresses the important issue of the illegal circulation of pornographic materials in Ukraine, particularly in the context of the criminal offense outlined in Article 301 of the Criminal Code of Ukraine. It analyzes the statistics related to crimes associated with the production, distribution, and dissemination of pornography, as well as the importance of combating this phenomenon.

It is noted that the problem has several aspects: firstly, the illegal circulation of pornography harms the morality and mental health of citizens, especially minors, who are particularly vulnerable to the negative consequences of such content. Secondly, technological advancement, particularly the widespread use of the Internet, has significantly complicated efforts to combat the distribution of pornography through the web.

The article emphasizes that with the development of technology and the increasing number of digital resources available for the distribution of pornography, there is an urgent need to strengthen control over online content and improve the legal and regulatory framework to more effectively combat these crimes.

The article further discusses the growing challenges in enforcing laws related to the illegal distribution of pornography due to the rapid evolution of digital platforms and technologies. It highlights the increasing difficulty for law enforcement agencies to track and combat such crimes in the digital age. The proliferation of online forums, social media platforms, and anonymous file-sharing systems has made it easier for individuals to distribute and access illegal content, often with minimal risk of detection.

In addition, the article calls for the implementation of educational campaigns to raise awareness of the risks associated with online pornography and its impact on mental health, especially for young people. It suggests that the authorities should increase collaboration with international law enforcement bodies to combat the global nature of the issue, given that pornography often transcends national borders.

Key words: criminal offense, import, manufacture, sale, distribution, pornographic items, qualifying characteristics.

УДК 343.6

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-14>

Сергій БАБАНІН®

кандидат юридичних наук, доцент

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна)

serhii.babanin@dduvs.edu.ua

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ

Статтю присвячено визначенню критеріїв диференціації кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини та формулюванню на цій основі пропозицій щодо внесення змін та доповнень до кримінального законодавства України. Обґрунтовано доцільність визнання критерієм вищезазначеної диференціації суспільно небезпечних наслідків порушення порядку трансплантації (вид спричиненої шкоди здоров'ю донора або реципієнта чи їх смерть) та форми вини (умисел або необережність щодо такого

© С. Бабанін, 2024

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8424-8825>

порушення). Випадки порушення заборон у досліджуваній сфері пропонується криміналізувати окремою нормою. З урахуванням наведених критеріїв наведено власні назви ст. ст. 143, 144 КК України та редакції їх диспозицій.

Ключові слова: диференціація кримінальної відповідальності, анатомічні матеріали людини, органи людини, тканини людини, трансплантація, насильницьке донорство.

Постановка проблеми. Установлений порядок трансплантації анатомічних матеріалів людини є складовою частиною охоронюваних кримінальним законодавством України суспільних відносин, що забезпечують право людини на життя та здоров'я. Основною кримінально-правовою нормою, яка виконує зазначену функцію, є ст. 143 КК України. Ця норма складається з п'яти частин, у яких законодавець за тими чи іншими об'єктивними та суб'єктивними ознаками диференціює кримінальну відповідальність за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини, якими є органи (їхні частини), тканини, анатомічні утворення, клітини людини або тварини, фетальні матеріали людини [6].

Оскільки кров – це рідка сполучна тканина, до складу якої входять плазма та формені елементи [13] (тобто кров є анатомічним матеріалом людини), можна зробити висновок, що законодавець у ст. 144 КК України, встановивши кримінальну відповідальність за насильницьке донорство, провів диференціацію кримінальної відповідальності за порушення порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини залежно від предмета кримінального правопорушення – виду анатомічного матеріалу людини.

Аналіз статистичних даних щодо відкритих кримінальних проваджень за ст. ст. 143, 144 КК України свідчить про наявність проблемних питань притягнення осіб, які вчинили ці суспільно небезпечні діяння, до кримінальної відповідальності.

Так, за період із 2019 по вересень 2024 р. обліковано 20 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 143 КК України, з яких лише в одному кримінальному провадженні особі повідомлено про підозру. За ст. 144 КК України за вказаний період обліковано одне кримінальне правопорушення, жодній особі про підозру не повідомлялося [5].

Однією з причин такого стану справ може бути відсутність узгодженого підходу до підстав криміналізації порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини та диференціації кримінальної відповідальності за його вчинення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблемним питанням криміналізації порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини, розробленню заходів із запобігання цьому діянню, а також іншим питанням, пов'язаним зі зловживаннями у сфері трансплантології, присвячено праці таких учених, як Г. Анікіна, А. Гель, С. Гринчак, О. Мислива, М. Новицька, Ю. Ткач, Г. Чеботарьова та ін. Зокрема, зверталась увага на недостатність юридичних аспектів під час формулювання законодавчих визначень, пов'язаних із трансплантацією, зосередженість переважно на медичних аспектах таких визначень [1, с. 19]. Разом із тим питання диференціації юридичної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини досліджувалося вибірково, що пояснює відсутність сталого підходу до цього питання.

Метою статті є виокремлення критеріїв диференціації кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини та формулювання пропозицій щодо внесення змін та доповнень до кримінального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Аналіз структури кримінально-правових норм КК України, які встановлюють кримінальну відповідальність за умисні кримінальні правопорушення, свідчить, що більшість із них у частині першій містять простий

склад кримінального правопорушення (без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин), у частині другій – кваліфікований (з обтяжуючими обставинами), у наступних частинах – особливо кваліфікований (з особливо обтяжуючими обставинами). В окремих випадках законодавець в інших нормах передбачає відповідальність за кримінальні правопорушення з пом'якшуючими ознаками (привілейовані склади) (наприклад, умисні вбивства, передбачені ст. ст. 115–118 КК України).

Такий підхід до диференціації кримінальної відповідальності є типовим для чинного КК України, проте не єдиним. Низка норм у різних частинах містить окремі прості склади кримінальних правопорушень.

Чинний підхід законодавця до диференціації кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини комбінує вищезазначені підходи.

Так, частини 1, 2, 4 ст. 143, частина 1 ст. 144 КК України містять чотири окремих простих склади кримінальних правопорушень. Частина 3 ст. 143 КК України містить кваліфікований склад кримінального правопорушення, передбаченого частиною 2 цієї статті; частина 5 ст. 143 КК України – кваліфікований склад кримінальних правопорушень, передбачених частинами другою, третьою та четвертою цієї статті; частина 2 ст. 144 КК України – кваліфікований склад кримінального правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті; частина 3 ст. 144 КК України – особливо кваліфікований склад кримінальних правопорушень, передбачених частинами першою і другою цієї статті.

До простих складів порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини належать: 1) умисне порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило істотну шкоду здоров'ю потерпілого; 2) вилучення у людини шляхом примушування або обману її анатомічних матеріалів із метою їх трансплантації; 3) незаконна торгівля анатомічними матеріалами людини; 4) насильницьке або шляхом обману вилучення крові у людини з метою використання її як донора [3].

Особливості законодавчої конструкції цих форм порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини свідчать про відсутність структурованого підходу до криміналізації цього діяння.

Так, ознакою першої форми досліджуваного діяння, яка визначає підвищений ступінь його суспільної небезпечності, є наслідки – істотна шкода здоров'ю потерпілого. Аналогічною ознакою другої та четвертої форм цього діяння є спосіб його вчинення – шляхом примушування (насильницький) або обману. Для четвертої форми діяння, окрім способу, ознакою, яка визначає підвищений ступінь його суспільної небезпечності, є предмет – кров людини та мета – використання людини як донора. Третя форма досліджуваного діяння визнає саме діяння (незаконну торгівлю анатомічними матеріалами людини) таким, що має підвищений ступінь суспільної небезпечності.

Отже, за криміналізації порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини законодавцем не виділений один основний склад цього кримінального правопорушення.

Убачається, що претендувати на роль останнього може склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, оскільки передбачене ним суспільно небезпечне діяння, сформульоване як універсальне для всіх інших складів, – порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Зазначене визначення діяння за своєю побудовою є бланкетним, оскільки відсилає до інших нормативно-правових актів. Основним таким актом, який регулює суспільні відносини у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, є Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» від 17.05.2018.

Стаття 2 зазначеного Закону встановлює, що законодавство про трансплантацію складається не тільки із цього Закону, а й з Основ законодавства України про охорону здоров'я, інших законодавчих актів, що регулюють відносини з питань, пов'язаних з охороною здоров'я, та інших прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів [6].

Питання виокремлення критеріїв диференціації кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини потребує вивчення особливостей вилучення різних видів анатомічного матеріалу людини, особливостей їх трансплантації, інших питань, пов'язаних із цими процесами, що впливають на ступінь суспільної небезпечності тих чи інших порушень.

Не менш важливими, а в окремих випадках і більш важливими для встановлення підстав кримінальної відповідальності є особливості юридичного закріплення різних етапів порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Цю сферу регулює не лише зазначений вище Закон України, а й значна кількість підзаконних нормативно-правових актів, зокрема Положення про врегулювання діяльності трансплант-координаторів, затверджене Наказом МОЗ України від 21.07.2021 № 1500 [8], Порядок розподілу анатомічних матеріалів та критерії встановлення пар донор-реципієнт, затверджений Наказом МОЗ України від 18.02.2021 № 293 [10], Умови зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовка до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини, затверджені Наказом МОЗ України від 26.07.2021 № 968/36590 [12], Вимоги до якості та безпечності анатомічних матеріалів людини, затверджені Наказом МОЗ України від 06.08.2024 № 1388, Умови вилучення анатомічних матеріалів у живого донора, затверджені Наказом МОЗ України від 06.08.2024 № 1388 [7], Порядок отримання та надання гемопоетичних стовбурових клітин та обміну інформацією щодо наявних анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2020 № 257 [9], та ін.

Виникає питання, чи охоплюються підзаконні нормативно-правові акти бланкетною диспозицією ч. 1 ст. 143 КК України, яка відсилає до порядку, встановленого саме законом, а не підзаконними актами.

Із погляду буквального тлумачення зазначеного положення порядок повинен визначатися виключно законом. Проте, як уже зазначалося, ст. 2 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 до законодавства про трансплантацію відносить інші прийняті відповідно до цього та інших законів нормативно-правові акти.

Опосередковано про це свідчать і матеріали поодиноких кримінальних проваджень за ст. 143 КК України, у яких є прийняті судові рішення.

Так, наприклад, вирок Києво-Святошинського районного суду Київської області від 05.12.2011 під час визначення ознак учиненого злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, урахував не лише положення чинного на той момент Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» від 16.07.1999 [11], а й наказів МОЗ України від 26.07.1999 № 184 та від 04.05.2000 № 96.

Цим вироком, зокрема, встановлено, що 03.02.2010 до моргу патологоанатомічного відділення Києво-Святошинської ЦРЛ Київської області для проведення розтину з метою встановлення причин смерті було доставлено труп К., смерть якої, згідно із записом у журналі реєстрації трупів патологоанатомічного відділення Києво-Святошинської ЦРЛ, зафіксовано 03.02.2010. Того ж дня, переслідуючи мету незаконного вилучення органів очних яблук у трупа К., завідуючий патологоанатомічного відділення Києво-Святошинської ЦРЛ Київської області М. у приміщенні моргу ЦРЛ у порушення ч. 3 ст. 9, ч. ч. 1, 5 ст. 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини», не отримавши в установленому законом порядку згоди на взяття анатомічних утворень, тканин, їхніх

компонентів та фрагментів від Г. – сина померлої К., не склавши акт про вилучення органів хірургічним шляхом вилучив у трупа останньої органи – очні яблука. На вилучені органи – очні яблука рідний брат М. В., який на той час працював у патологоанатомічному відділенні на посаді реєстратора, за вказівкою М. та від імені останнього заповнив і підписав паспорт на гомотрансплантат на прізвище Х. за формою № 020/0, що затверджена Наказом МОЗ України від 26.07.99 № 184, який, відповідно до Наказу МОЗ України № 96 від 04.05.2000, складається під час перевезення анатомічних матеріалів, указавши у ньому дані, які йому надав М., не будучи при цьому обізнаним, з якою метою заповняв указаний документ та для чого він призначений. Вилучені органи М. передав до Київської міської офтальмологічної лікарні «Центр мікрохірургії ока» для подальшої трансплантації реципієнтам [2].

Разом із тим убачається виправданим використання у диспозиції ст. 143 КК України замість терміна «закон» більш ширшого за змістом терміна «законодавство», що усуне можливі питання визнання чи невизнання порушення підзаконних нормативно-правових у сфері трансплантації ознакою суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України.

Аналіз Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 дає змогу виділити етапи встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини: 1) виявлення у пацієнта медичних показань для застосування трансплантації (визнання хворого реципієнтом); 2) одержання згоди в установлених випадках на трансплантацію від законних представників реципієнта (малолітніх, недієздатних та інших осіб, визначених законом); 3) надання згоди людини на посмертне донорство; 4) визначення імунологічної сумісності живого донора та реципієнта (доцільність перехресного донорства) або ж здійснення розподілу органу від донора-трупа серед реципієнтів, включених до листків (списків) очікування закладів охорони здоров'я, які надають медичну допомогу із застосуванням трансплантації від донора-трупа за рахунок коштів державного бюджету; 5) прийняття рішення про можливість застосування трансплантації реципієнту анатомічного матеріалу від донора-трупа, визначеного Єдиною державною інформаційною системою трансплантації органів та тканин, або ж одержання згоди живого донора на вилучення анатомічних матеріалів у разі родинного донорства або перехресного донорства, визначення можливості такого вилучення та безпосереднє вилучення зазначених матеріалів або ж прийняття рішення про використання біоімплантатів та ксеноімплантатів; 6) перевезення анатомічних матеріалів людини, які застосовуються для трансплантації; 7) пересадка анатомічного матеріалу людини від донора реципієнту (трансплантація) [6].

Наведені етапи встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини мають узагальнений характер і в кожному конкретному випадку можуть дещо різнитися, а окремі з них бути відсутніми.

Якщо порівняти назву ст. 143 КК України «Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини» з її змістом, то можна зробити висновок, що безпосередній зв'язок із цією назвою має лише зміст диспозиції частини 1 цієї статті (умисне порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило істотну шкоду здоров'ю потерпілого).

Суспільно небезпечні діяння, передбачені ч. ч. 2, 4 ст. 143, ч. 1 ст. 144 КК України, порушують не сам порядок трансплантації анатомічних матеріалів людини, а заборони, пов'язані з цим порядком, визначені законодавством України, зокрема законами України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 [6] та «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30.09.2020 [4].

На нашу думку, критерієм диференціації кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини доцільно визнавати суспільно небезпечні наслідки такого діяння (вид спричиненої шкоди

здоров'ю донора або реципієнта чи їх смерть) та форму вини (умисел або необережність щодо досліджуваного порушення). Випадки ж порушення заборон у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини доцільно криміналізувати окремою нормою.

Висновки. З урахуванням наведених критеріїв диференціації кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини пропонуємо власні назви ст. ст. 143, 144 КК України та редакції їх диспозицій.

Стаття 143. Порушення порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.

1. Необережне порушення встановленого законодавством порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило смерть потерпілого.

2. Умисне порушення встановленого законодавством порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження.

3. Умисне порушення встановленого законодавством порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило потерпілому тяжке тілесне ушкодження або смерть.

4. Діяння, передбачені частинами другою чи третьою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю.

Стаття 144. Порушення заборон у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини.

1. Насильницьке або шляхом обману вилучення у людини її анатомічних матеріалів, зокрема крові, з метою їх трансплантації, використання для трансфузії, виготовлення лікарських засобів, медичних виробів або використання у наукових дослідженнях.

2. Незаконна торгівля анатомічними матеріалами людини, зокрема кров'ю.

3. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, учинені щодо неповнолітнього або особи, яка перебувала в безпорадному стані чи в матеріальній залежності від винного.

4. Діяння, передбачені частинами першою, другою чи третьою цієї статті, учинені за попередньою змовою групою осіб, або участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Гринчак С.В. Незаконна трансплантація: визначення понять. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2017. № 1(1). С. 11–21.

2. Кримінальна справа № 1-665/11. Архів Києво-Святошинського районного суду Київської області.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України від 30.09.2020. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text>

5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

6. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини : Закон України від 17.05.2018. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>

7. Про затвердження Вимог до якості та безпечності анатомічних матеріалів людини та внесення зміни до Умов зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовки до перевезення та умов перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини : Наказ МОЗ України від 06.08.2024 № 1388. *Міністерство охорони здоров'я України*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE42732>

8. Про затвердження Положення про врегулювання діяльності трансплант-координаторів : Наказ МОЗ України від 21.07.2021 № 1500. *Міністерство охорони здоров'я України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1238-21#Text>

9. Про затвердження Порядку отримання та надання гемопоетичних стовбурових клітин та обміну інформацією щодо наявних анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації : Постанова КМУ від 25.03.2020 № 257. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP200257>

10. Про затвердження Порядку розподілу анатомічних матеріалів та критеріїв встановлення пар донор-реципієнт : Наказ МОЗ України від 18.02.2021 № 293. *Міністерство охорони здоров'я України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-21#Text>

11. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині : Закон України від 16.07.1999. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14#Text>

12. Про умови зберігання вилучених анатомічних матеріалів людини, їх підготовка до перевезення та умови перевезення вилучених анатомічних матеріалів людини : Наказ МОЗ України від 26.07.2021 № 1184. *Міністерство охорони здоров'я України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0968-21#Text>

13. Система крові. URL: <https://www.donor.ua/pages/2485>

Надійшла до редакції 21.11.2024

References

1. Hrynychak, S.V. (2017). *Nezakonna transplantatsiya: vyznachennya ponyat [Illegal transplantation: definition of concepts]. Criminal executive system: Yesterday. Today. Tomorrow. Volume 1 (1), pp. 11–21. [in Ukr.]*.

2. Kryminalna sprava № 1-665/11 Arkhiv Kyievo-Svyatoshynskoho rayonnoho sudu Kyivskoyi oblasti [Criminal case No. 1-665/11 // Archive of the Kyiv-Svyatoshyn district court of the Kyiv region]. [in Ukr.]

3. Kryminalnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 05 kvitnya 2001 r. [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 5, 2001]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.]

4. Pro bezpeku ta yakist donorskoyi krovi ta komponentiv krovi: Zakon Ukrayiny vid 30.09.2020 r. [On the safety and quality of donated blood and blood components: Law of Ukraine dated September 30, 2020]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text>. [in Ukr.]

5. Pro zareyestrovani kryminalni pravoporushennya ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannya [About registered criminal offenses and the results of their pretrial investigation]. Retrieved from <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.]

6. Pro zastosuvannya transplantatsiyi anatomicznykh materialiv lyudyni: Zakon Ukrayiny vid 17.05.2018 r. [On the application of transplantation of anatomical materials to humans: Law of Ukraine dated May 17, 2018]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>. [in Ukr.]

7. Pro zatverdzhennya Vymoh do yakosti ta bezpechnosti anatomicznykh materialiv lyudyny ta vnesennya zminy do Umov zberihannya vyluchenykh anatomicznykh materialiv lyudyny, yikh pidhotovky do perevezennya ta umov perevezennya vyluchenykh anatomicznykh materialiv lyudyny: Nakaz MOZ Ukrayiny vid 06.08.2024 r. № 1388 [On approval of the Requirements for the quality and safety of human anatomical materials and amendments to the Conditions of storage of extracted human anatomical materials, their preparation for transportation and conditions of transportation of extracted human anatomical materials: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated August 6, 2024. No. 1388]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/RE42732>. [in Ukr.]

8. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro vrehulyuvannya diyalnosti transplant-koordynatoriv: Nakaz MOZ Ukrayiny vid 21.07.2021 r. № 1500 [On the approval of the Regulations on regulating the activities of transplant coordinators: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated 07/21/2021 No. 1500]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1238-21#Text>. [in Ukr.]

9. Pro zatverdzhennya Poryadku otrymannya ta nadannya hemopoetychnykh stovburovykh klityn ta obminu informatsiyeyu shchodo nayavnykh anatomicznykh materialiv lyudyny, pryznachenyykh dlya transplantatsiyi: Postanova KМУ vid 25.03.2020 r. № 257 [On the approval of the Procedure for obtaining and providing hematopoietic stem cells and exchanging information regarding available human anatomical materials intended for transplantation: Resolution of the CMU dated March 25, 2020. No. 257]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/KP200257>. [in Ukr.]

10. Pro zatverdzhennya Poryadku rozpodilu anatomicznykh materialiv ta kryteriyiv vstanovlennya par donor-retsypiyent: Nakaz MOZ Ukrainy vid 18.02.2021 r. № 293 [On approval of the Procedure for the distribution of anatomical materials and criteria for establishing donor-recipient pairs: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated February 18, 2021. No. 293]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-21#Text>. [in Ukr.].

11. Pro transplantatsiyu orhaniv ta inshykh anatomicznykh materialiv lyudyni: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. [On transplantation of organs and other anatomical materials to a person: Law of Ukraine dated 16.07.1999]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14#Text>. [in Ukr.].

12. Pro umovy zberihannya vyluchenykh anatomicznykh materialiv lyudyny, yikh pidhotovka do perevezennya ta umovy perevezennya vyluchenykh anatomicznykh materialiv lyudyny: Nakaz MOZ Ukrainy vid 26.07.2021 r. № 1184 [On the conditions of storage of extracted human anatomical materials, their preparation for transportation and the conditions of transportation of extracted human anatomical materials: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated July 26, 2021 No. 1184]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0968-21#Text>. [in Ukr.].

13. Systema krovi [Blood system]. Retrieved from <https://www.donor.ua/pages/2485>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Serhii Babanin. Differentiation of criminal responsibility for violation of the procedure for transplantation of human anatomical materials established by law.

The article is devoted to determining the criteria for differentiating criminal responsibility for violating the procedure established by law for the transplantation of human anatomical materials and formulating, on this basis, proposals for amendments and additions to the criminal legislation of Ukraine. The main components of the violation of the procedure established by law for the transplantation of human anatomical materials according to the current Criminal Code of Ukraine are highlighted: 1) deliberate violation of the procedure established by law for the application of transplantation of human anatomical materials, which caused significant damage to the victim's health; 2) removal of anatomical materials from a person by coercion or deception for the purpose of their transplantation; 3) illegal trade in human anatomical materials; 4) forcible or fraudulent extraction of blood from a person for the purpose of using it as a donor. The analysis of the Law of Ukraine «On the Application of Transplantation of Anatomical Materials to Humans» dated May 17, 2018 made it possible to identify seven stages of the procedure established by law for the application of transplantation of anatomical materials of a person, which are of a generalized nature and may differ slightly in each specific case, and some of them may be absent. Reasoned expediency of recognizing as a criterion for differentiating criminal liability for violation of the procedure established by law for transplantation of human anatomical materials, the socially dangerous consequences of violation of the procedure for transplantation (type of damage caused to the health of the donor or recipient or their death) and the form of guilt (intention or carelessness regarding such a violation). Cases of violation of prohibitions in the researched area are proposed to be criminalized by a separate norm. Taking into account the above criteria, the proper names of Articles 143 and 144 of the Criminal Code of Ukraine and the wording of their dispositions are given.

Key words: *differentiation of criminal liability, human anatomical materials, human organs, human tissues, transplantation, forced donation.*